

APOSTEL PEETRUS

Kreekakeelne sõna ‚apostel’ on meie keeles *saadik*. Jeesus andis selle aunimetuse üksnes oma 12 õpilasele. Seega on meid huvitavast kahest suurest usumehest apostel üksnes Peetrus. Jeesuse sõpru Laatsarust või Maarja Magdaleenat ei saa me ka parima tahtmise juures apostliteks kutsuda, küll aga Jeesuse jüngriteks, tema õpetuse järgijaks. Et aga misjonär e. usulevitaja Paulusel on ristiusu levitamisel Peetrusega sama suured (kui mitte suuremad) teened, nimetavad kristlased traditsiooni kohaselt apostliks ka teda.

El Greco. Apostlid Peetrus ja Paulus. Ermitaaž. Peterburi.

Peetruse õige nimi oli **Siimon**. Jeesus ütles tema kohta emakeeles sõbralikult Keefas (*aramea k.* kivi, kalju). Et aga Uus Testament pandi kirja kreeka keeles, oleme meie harjunud suurt usumeest hüüdma kreekapäraselt Peetruseks (*kreeka k.* Petros, *eesti k.* Peeter, *inglise k.* Peter, *prantsuse k.* Pierre, *vene k.* Пётр). Ka Peetruse noorem vend Andreas kuulus Jeesuse 12 jüngri hulka. Mõlemad vennad olid elukutselt kalurid. Evangelist Matteus kirjeldab Jeesuse esimest kohtumist Peetrusega nii:

Aga Galilea järve randa pidi kõndides nägi Jeesus kaht venda, Siimonat, keda nimetatakse Peetruseks, ja tema venda Andreast, noota heitvat – nad olid kalurid – ning ütles neile: “Järgnege mulle ja ma teen teist inimesepüüdjad!” Ja nad jätsid kohe oma võrgud ning järgnesid talle.

Ja kui ta läks sealt edasi, nägi ta teist vendade paari, Sebedeuse poegi Jaakobust ja Johannest, kes olid koos oma isa Sebedeusega paadis ja parandasid võrke, ja ta kutsus neid. Ja nemad jätsid kohe paadi ja oma isa sinnapaika ning järgnesid talle.

Duccio. Peetruse ja Andrease kutsumine. Toomkiriku muuseum, Siena.

Pole mingit kahtlust, et Jeesus usaldas Peetrust kui oma esimest ja ka eakaimat jüngrit (ta oli neljakümnene) teistest enam. Jeesus elas pärast Naatseretist lahkumist tema pool ja õpetas tema paadis. Peetruse kodu Kapernaumas oli evangeeliumi jutlustamise keskuseks. Temas nähti rühma juhti (meie mõistes klassivanemat) ja tema poole pöördusid maksukogujad, et kasseerida sisse lõiv, mida kogukond pidi tasuma.

Peetrus tunnistas apostlitest esimesena Jeesuse Messiaks. Mitmel juhul andis Jeesus talle oma kirikus mingeid eeliseid, ka hüüdnimi “Kivi” või „Kalju” viitab sellele, et Jeesus nägi just teda oma koja nurgakivina. Evangelist Matteus teab rääkida, et Jeesus olevat talle töötanud isegi taevariigi (paradiisi) võtmeid ning andnud talle õiguse kuulutada maa peal otsuseid, mida taevas kinnitatakse. Siit ka traditsioon kujutada Peetrust, suur võti käes.

JUUDAS REEDAB JEESUSE

Kui Jeesus viimast korda Jeruusalemma külastas, tulid kõik tema kaksteist õpilast neljapäeva õhtul Jeruusalemma külje all paiknevasse Betaania külla sinna majja, kus õpetaja peatus, et üheskoos õhtustada. Siit ka *suur neljapäev* ning *püha õhtusöömaaeg (cena)*.

Lauas ennustas Jeesus oma peatset surma. Veel ütles ta, et üks tema õpilastest on reetur. Kes see küll võis olla? Jeesus armastas kõige enam oma noorimat jüngrit, neljateist-viieteistaastast Johannest. Peetruse aus ja hea süda ei leidnud rahu. Ta palus Johannesel, kes istus õpetaja kõrval, küsida, kes neist on reetur. Kuna Jeesusel olid vaid ebamäärased kahtlused, et tahtnud ta ühtegi nime nimetada. Ta ütles Johannesele ainult, et pangu too tähele, kellele ta ulatab kastetud leivatüki. Samal ajal ta kastis leivatüki ja ulatas selle **Juudale**. Ainult Johannes ja Peetrus teadsid, mida see tähendab.

Jeesus tegi Juudale vihjamisi ägedaid etteheiteid, aga ümbritsejad ei saanud sellest aru. Arvati, et Jeesus annab talle juhiseid järgmise päeva pidustustega seoses, ja ta lahkus lauast.

Dalí. Püha õhtusöömaaeg. Rahvusgalerii, Washington.

Oli juba pilkane öö, kui ülejäänud 11 koos õpetajaga söögikohast lahkusid. Nagu tal kombeks oli, läks Jeesus läbi Kidroni oru ja suundus koos jüngritega Ketsemani aeda Õlimäe jalamil.

Siis ütles Jeesus neile: “Teie kõik taganete minust täna öösel.” Aga Peetrus kostis: “Kui ka kõik taganevad sinust, ei tagane mina eluilmaski!” Nüüd Jeesus lausus Peetrusele: “Tõesti, ma ütlen sulle, täna öösel, enne kui kukk laulab, salgad sina mu kolm korda.”

Seejärel istus Jeesus maha. Kuna ta oli oma sõpradest vaimselt nii palju kõrgemal, jäi ta valvama ja palvetas. Nemad magasid tema kõrval, kui äkki ilmus tõrvikute valgel nähtavale relvastatud rühm. See oli malakaid kandev templi vahtkond; neid julgestas salk rooma sõdureid oma mõõkadega. Vangistamiskäsu oli andnud ülempreester. **Juudas**, kes tundis Jeesuse kombeid, oli selle paiga neile kätte juhatanud. Varajaste pärimuste üksmeelsel väitel oli Juudas ise koos salkkonnaga, ja mõned kinnitavad koguni, et tal olevat jätkunud jultumust määrata suudlus oma reetmise märgiks. (Siit ka: **juudasuudlus** – alatu reeturlik käitumine.)

Matteus on oma evangeeliumis Juuda suhu pannud kohutava lause: “Keda ma suudlen, see ta on, tema võtke kinni!” Sama kinnitab ka evangelist Markus: “Ja kui ta sinna tuli, astus ta kohe tema juurde ja ütles “rabi” (õpetaja) ja andis temale suud.” Raske on uskuda, et Jeesuse enda kasvandik nii käituda võis. Sinnamaani oli Juudas olnud samasugune apostel nagu kõik teisedki.

Matteus teab rääkida, et Juudas läinud ise vaimulike juhtide juurde, et määrata reetmise hinnaks kolmkümmend hõberaha. Olnuks Juudas üdini halb, jätnuks Matteus ütleмата järgmised read, mis ju Õnnistegija õpetuse kohaselt Juuda rehabiliteerivad:

Kui siis tema reetja Juudas nägi, et Jeesus oli mõistetud surma, kahetses ta ja viis need kolmkümmend hõberaha ülempreestritele ja vanematele tagasi, öeldes: “Ma olen teinud pattu, olen süütu vere ära andnud.” Nemad aga vastasid: “Mis see meie asi on? Vaata ise!” Ja visanud hõberahad templisse maha, Juudas eemaldus, läks ära ja poos enese.

Sellest loeme välja, et Juudas kahetses. On ju Kristus andestaja Jumal ning ta ise õpetas, et kahetseda pole kunagi hilja. Kuidas ka poleks, aga Juudast sai kõikideks aegadeks reeturlikkuse ja alatuse sümbol. Teda võib küll haletseda, püüda mõista tema käitumist tol saatuslikul neljapäeva õhtul, kuid musta valgeks teha ei õnnestu küll kellelgi. Nimi Juudas (Juuda) oli juutide hulgas väga populaarne ning Piiblis on ka teisi sellenimelisi mehi. Püüame mehi omavahel mitte segi ajada.

PEETRUS SALGAB JEESUSE

Jeesuse arreteerimise hetkel asus Peetrus ainsana õpetajat kaitsma. Johannese evangeeliumist loeme:

Siimon Peetrus, kellel oli mõõk, tõmbas selle nüüd välja ning lõi ülempreestri orja ja raius ära ta parema kõrva; orja nimi oli Malkus. Jeesus ütles siis Peetrusele: „Pista mõõk tuppe! Eks ma pea jooma sellest karikast, mille Isa mulle on andnud:”

Peetrus ja Johannes olid ka ainsad, kes vahistajaile ning vahistatud Jeesusele järgnesid. Ülejäänute, ka enda kohta lausub Matteus nii: *Siis põgenesid kõik jüngrid, jättes tema maha.*

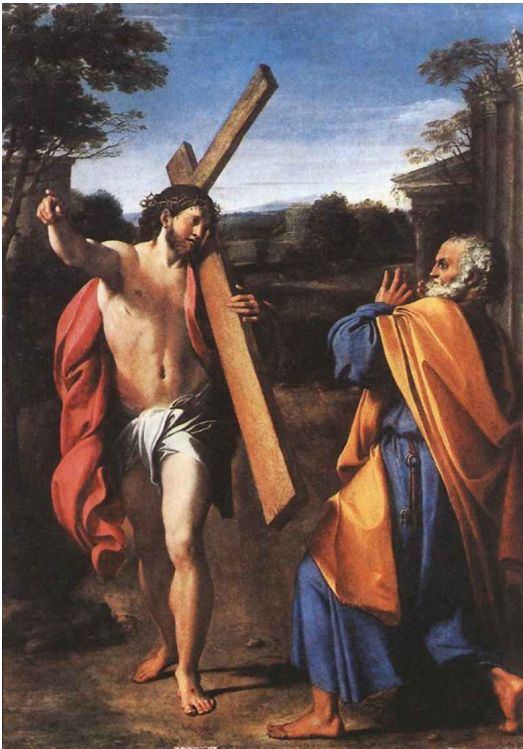
Jeesust ei viidud kohe ülempreester Kaifase, vaid endise ülempreestri **Hannase** juurde, kes oli Kaifase äi. Kaifas oli tavaline hüpiknukk, vaimulik võim oli tegelikult Hannase kätes. Vangistamiskäsk pärines arvatavasti temalt. Hannase plaan nägi ette tunnistajate sõnade ning Jeesuse enda ülestunnistuste alusel tõestada, et ta on teotanud Jumalat ja rünnanud Moosese usku, mõista ta juutide Seaduse järgi surma ning lasta seejärel Rooma keisri asemikul **Pontius Pilatusel** surmaotsus kinnitada. Tuli oodata reede hommikuni, et keisri esindajat võiks tülitada.

Peetrus ja Johannes olid oma õpetajale kuni Hannase elupaigani järgnenud. Johannes, keda seal majas tunti, pääses kergesti sisse; aga Peetrus peeti väraval kinni ja Johannes pidi uksehoidjat paluma, et ta läbi lastaks. Öö oli külm. Peetrus jäi eesõue ja astus söepanni juurde, mille ümber teenijad end soojendasid. Peagi tunti temas ära süüaluse jünger. Vaese mehe oli reetnud tema galilea aktsent, ja kui teenrid hakkasid talle küsimusi esitama, eitas ta kolm korda, et ta Jeesusega üldse kuidagi seotud oleks. Ta mõtles, et Jeesus ei või seda niikuinii kuulda, ega taibanud, et varjatud pettus on tegelikult äärmiselt alatu. Aga oma avala loomuse tõttu mõistis ta peagi, missuguse vea ta oli teinud. Juhuslik seik, kukelaul, tõi talle meelde need sõnad, mis Jeesus oli lausunud: *“Tõesti, ma ütlen sulle, täna öösel, enne kui kukk laulab, salgad sina mu kolm korda.”* Südamepõhjani vapustatult läks Peetrus minema ja puhkes kibedasti nutma.

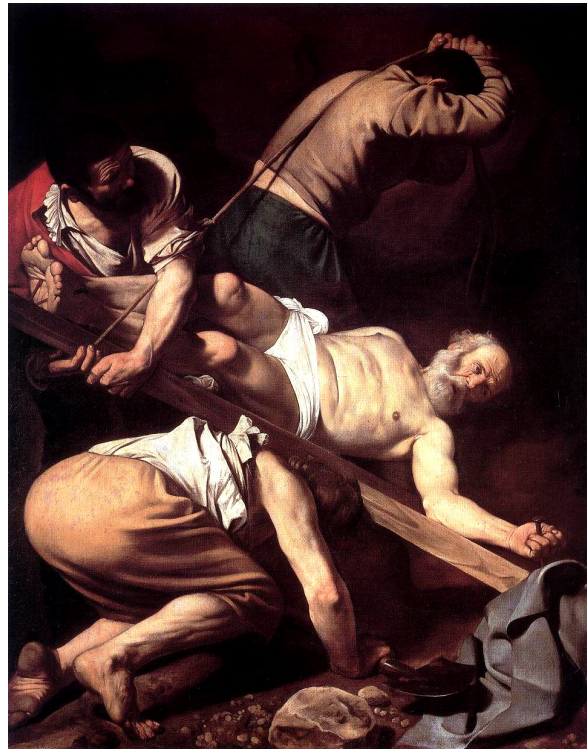
* * *

Ühelgi juhul ei tohi tõmmata paralleele Juuda ja Peetruse käitumise vahel tol saatuslikul *cena*'le järgnenud ööl. Juudas teadis väga hästi, mis ootab inimest, keda süüdistatakse Moosese õpetuse ründamises. Kui ta Jeesuse tõepoolest 30 mündi eest maha müüs, on siinilmas suuremat pattu raske toime panna. Peetruse väike vale (õigupoolest süütu luiskamine) ajal, mil Jeesust ülempreestri kojas üle kuulati, ei tohiks heidutada kedagi peale tema enda. Ta kahetses oma igati inimlikku nõrkust siira puhtsüdamlikkusega kohe pärast kukelaulu. Jeesuse surma järel etendas just Peetrus juhtivat rolli Jeruusalemma algkoguduses. Siin kohtas ta ka esmakordselt Paulust, kellest hiljem sai tema töö- ja mõttekaaslane Roomas.

Peetrust peetakse Rooma kristliku koguduse ehk kiriku rajajaks ning selle linna esimeseks piiskopiks, seega siis **paavstiks** – Kristuse asemikuks maa peal. Ta suri märtrisurma (löödi risti pea alaspidi) keiser Nero ajal u. 67. a.

Annibale Carracci. *Domine quo vadis?*
(Issand, kuhu lähed?). Rahvusgalerii. London.

Caravaggio. *Peetruse ristilöömine*. Santa Maria del
Popolo kirik, Rooma.

Enne hukkamist lõi Peetrus kartma ja tahtis põgeneda. Roomast väljuval teel Via Appial kohtus Peetrus (tõenäoliselt unes) Kristusega. Peetrus küsis: „*Domine, quo vadis?*” (*ladina k.* Issand, kuhu sa lähed?) Jeesus vastas: „Rooma, et mind uuesti risti löödaks.” Sellega andis ta mõista, et Peetrus peab talle määratud saatuse vastu võtma. Peetrus tundis häbi ning pöördus Rooma tagasi, et Paulusega hüvasti jätta ja ristisurma minna. Ta hukati Vatikani künkal tolleaegse staadioni kõrval. Kui teda risti lööma hakati, palus ta end naelutada jalad ülespidi, et mitte korrata Jeesuse hukkamispoosi. Tema

matmispaiga kohale laskis keiser Constantinus Suur ehitada viielöövilise basiilika, mis õnnistati sisse 326. a. Kirik lammutati paavst Julius II käsul 16. saj. algul, et rajada siin maailma suurim kristlik pühamu, mis oleks ühtlasi ka tähtsaim suure usumehe auks püstitatud kunstimeos. Peetruse haud asub praeguse Püha Peetri kiriku krüptis e. maa-aluses kabelis.

Peetri kiriku fassaad

Vaade Bernini kolonnaadile Peetri kiriku katuselt

Uue Peetri kiriku algse projekti autor on kõrgrenessansi arhitektuuri stiili rajaja **Bramante** (1444–1514). Selle geniaalse arhitekti nägemuses pidi hoonest saama kreeka risti kujulise põhiplaaniga ja vägeva kupliga tsentraalehtis. Bramante surma tõttu jäid ehitustööd aastateks pooleli ning alles 1547. a. alustas kupli ehitamist **Michelangelo** (1475–1564). Kuid ka tema ei jõudnud oma 132 m kõrgust hiigelkuplit lõpetada. Michelangelo mudeli järgi lõpetati kuppel aastal 1590. Bramante ja Michelangelo projektid paistavad silma oma selguse ja harmooniaga. Nende looming on mõjutanud kogu Euroopa hilisemat ehituskunsti. Kahjuks ehitati 17. saj. algul kupliruumile ette rikkalik barokkstiilis pikihoone ning ka liiga kõrge fassaad, mis häirib esialgset harmooniat ning varjab imekaunist kuplit. Puudust ehk korvab **Bernini** (1598–1680) loodud kiriku esine väljak ilmeka kolonnaadiga. Bernini polnud üksnes arhitekt, eelkõige tuntakse teda skulptorina. Peetri kirikus näeme tema loodud baldahhiini, mis tähistab Peetruse matmispaika.

Aga kui te juba Roomas olete, käige kindlasti ära Santa Maria del Popolo kirikus, kus asub **Caravaggio** (1573–1610) maali “Püha Peetruse ristilöömine” originaal. Kunstnik on vaba oma ajastu manierismist ning kujutab Peetruse martüüriumi talle omase realismiga. Peetrus nagu lausuks oma hukkajaile samad sõnad mis Jeesuski: “Isa, anna neile andeks, sest nad ei tea, mida nad teevad!” Pildi autorlus on kergesti äratuntav kusagilt tuleva valgusefekti järgi. Siin on valgus suunatud Peetruse peale, rinnale ja vasakule käele.

Masaccio (1401–1428) freskol „Templimaksu tasumine” (teise nimega „Pearaha”) näeme apostel Peetrust lausa kolmel korral. Keskel saab ta Jeesuselt käsu minna järve äärde ja püüda kala, kelle kõhus on münt. Vasakul näeme sama püha meest järve ääres kala püüdnud ja viimaks ulatab ta

müüdi templivalvurile. Seda ainulaadset seinamaali saate näha Santa Maria del Carmine kiriku Brancacci kabelis Firenzes.

Masaccio. Templimaksu tasumine. (Pearaha.) Fresko. Santa Maria del Carmine kirik, Firenze.

Uude Testamenti on koondatud kaks Peetruse kirja ehk epistlit. Uues Testamendis ei ole küll Peetruse evangeeliumi, seevastu on siin **Markuse evangeelium**. Markus oli aga Peetruse õpilane ja tõlk (Rooma jõudes ei osanud Peetrus ladina keelt). Arvata võib, et Markuse evangeelium pole midagi muud, kui Peetruse meenutused Jeesusest, kuid ka tema enda tegemistest sünnimaal. Kõik viitab sellele, et olemasolev „Peetruse evangeelium” ei ole apostel Peetruse kirjutatud (*kirja pandud 2. saj. või veelgi hiljem*), mistõttu seda teost ei ole Uude Testamenti koondatud.

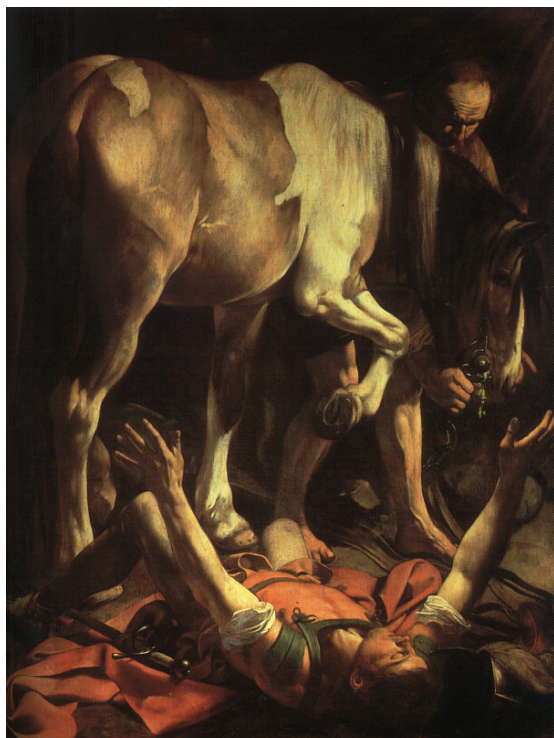
MÕTLE VÕI UURI JÄRELE!

1. Kes on apostel, kes on jünger ja kes on misjonär?
2. Kus ja kuidas kohtus Peetrus Jeesusega?
3. Kuidas kutsuti apostel Peetrust enne Jeesuse jüngeriks hakkamist? Miks Jeesus teda Peetruseks kutsuma hakkas?
4. Kes oli Sebedeus ja kes olid tema pojad?
5. Mis on *cena*? Kas meie koolis on pilte, mis kannavad sellist nime?
6. Peetrust kummitas elu lõpuni üks väärsamm. Milles see väärsamm seisnes?
7. Ehk saab tõmmata paralleeli Juuda väärteo ja Peetruse väärsammu vahele?
8. Millistel puhkudel saab kasutada sõna *juudasuudlus*?
9. Kes on (oli) Pontius Pilatus?
10. Kus asub tänapäeval tuntuim pühamu, mis on pühendatud apostel Peetrusele? Kes on selle pühamu arhitekt (või arhitektid)? Kas sellel tuntud pühamul on ka puudusi?
11. Mida hoiab käes apostel Peetrus paljudel piltidel ja skulptuuridel? Miks just seda eset?

12. Millise märtrisurma läbi hukkus apostel Peetrus? Kus see märtrisurm aset leidis?
13. Kuidas seostad ladinakeelset lauset *Domine, quo vadis* Peetrusega?
14. Kus saab tänapäeval näha püha Peetruse hauda?
15. Peetrus oli esimene Rooma paavst. Kes on viimane Rooma paavst? Mis rahvusest ta on?
16. Miks ei ole Uues Testamendis *Peetruse evangeeliumi*? Ometi on selline teos olemas.
17. Leia internetist näiteid kunsteostest, mis kujutavad apostel Peetrust. Prindi reproduktsioonid välja, kleebi töövihikusse, varusta andmetega autori ja töö enda kohta.

SAULUSEST SAAB PAULUS

Apostel Paulus on kõigi aegade suurim ristiusu levitaja e. misjonär. Just tänu temale vabanes kristlus lõplikult judaismi köidikuist ning kujunes maailmausundiks. Uude Testamenti on koondatud 13 Pauluse kirja ehk epistlit. Nendes ta selgitab eri kogudustele kristluse olemust. Jeesust ta ise ei tundnud. Ometi on Paulus aunimetuse **apostel** oma elutööga tõemeeli ära teeninud. Paulus tundis kirja ja rääkis vabalt nii kreeka (see oli ta emakeel) kui ka ladina keelt. Rooma riigi lääneosas oli riigikeeleks ladina keel, idas aga kreeka keel. Keeleoskusest olnuks tema elutöö haare kindlasti kitsam. (Vajas ju tema sõber ja kolleeg Peetrus Roomas viibides tõlki.) Tänu eruditsioonile oli Paulusel misjonitööd mittejuutide hulgas palju kergem teha. Pealegi oli tal sünnimisest peale Rooma kodakondsus. See võimaldas tal vabalt ühest kohast teise reisida.

Caravaggio. Püha Pauluse pööramine. Santa Maria del Popolo kirik, Rooma.

Paulus sündis kreeklastega asustatud Tarsoses (tänapäeva Türgi kagurannikul) 3 – 4 aastat Jeesusest ja Ristija Johannesest hiljem. Pauluse õige nimi oli Saul (kreekapäraselt Saulos). Tema juutidest vanemad kuulusid variseride parteisse ja neil oli Rooma kodakondsus. Noorelt õppis tulevane apostel Paulus Jeruusalemmas rabiks (preestriks). Fanaatilise variserina võttis ta aktiivselt osa esimeste ristikoguduste jälitamisest. Ta olevat isegi olnud esimese ristiusu märtri **Stefanose** surmamise üks peamisi õhutajaid (*Stafanos loobiti kividega surnuks*). Kas ta ka ise Stefanose pihta kive pildus, seda me ei tea. Aga juhtus ime. Teel Damaskusesse, kuhu ta palus ise end saata kristlasi vahistama, tabas teda eriline nägemus. Tsiteerime Uue Testamendi “Apostlite tegude” raamatut:

Kui ta oli sinna minemas ja lähenes Damaskusele, välgatas äkitselt taevast tema ümber valgus ja ta kukkus maa peale maha ja kuulis üht häält, mis talle ütles: “Saul, Saul, miks sa mind taga kiusad?” Aga tema ütles: “Issand, kes sa oled?” Ja hääl vastas: “Mina olen Jeesus, keda sa taga kiusad. Kuid tõuse püsti ja mine linna, seal öeldakse sulle, mida sa pead tegema.” Mehed, kes temaga koos käisid teed, seisis sõnatult; nad kuulsid küll häält, ei näinud aga kedagi. Aga Saulus tõusis maast üles, ja oma silmi avades ei näinud midagi. Ning ta viidi kättpidi talutades Damaskusesse. Ja kolm päeva oli ta pime, ei söönud ega joonud.”

Kui Saulus kolme päeva möödudes jälle nägijaks sai, laskis ta end otsemaid ristida. Temast sai nüüd see Paulus (*kreeka k. väike*), kellest meie, kristlased Peetruse järel usumeestest ehk enim lugu peame. Paulus lõi uusi ristiusu kogudusi Damaskuses, Väike-Aasias, Kreekas, Küprosel, Maltal. ja lõpuks jõudis ta Rooma. Siin tegutses ta käsikäes Jeesuse vanima jüngri Peetrusega, kuid ka Peetruse õpilase – evangelist Markusega. Traditsiooni kohaselt suri Paulus märtrina mõõga läbi keiser Nero valitsemise ajal Ostia¹ teel Rooma linnamüüri lähedal u. 67. a. Tema hukkamispaigale on rajatud *San Paolo fuori le Mura* kirik (Püha Pauluse kirik väljaspool müüre). Selles hiigelsuures kirikus saab praegu altari all paiknevas ruumis imetleda imekaunist 13. saj. pärit baldahhiini, mis tähistab apostel Pauluse viimset matmispaika (algselt maeti ta Rooma katakombidesse).

San Paolo fuori le Mura kirik Roomas tänapäeval.

Londoni Püha Pauluse katedraal tänapäeval.

Püha Pauluse auks on rajatud väga palju ülemaailmselt tuntud kirikuid ja kabeleid. Neist kuulsaim on ehk **Püha Pauluse katedraal Londonis**. Selle pühamu arhitekt on **Christopher Wren** (1632–1723), kes püüdis ühendada itaalia baroki monumentaalsust prantsuse klassitsistliku rangusega. Üldmuljelt meenutab hoone Peetri kirikut Roomas. Puuduseks võiks pidada kaht barokset kellatorni ning nende vahel liiga kõrgele kerkivat frontooni², mis varjab vaadet õnnestunud kuplile. Nimetatud frontoonil näeme ilmekat reljeefi, mis kujutab Pauluse usulise ümberpööramise stseeni Damaskuse teel.

Sama temaatikat on käsitlenud väga paljud maalikunstnikud. Vatikani lossis on Pauluse kabel , kus saame imetleda **Michelangelo** loodud freskot, mille ülemisel poolel domineerib Jeesus oma taevase kaaskonnaga, alumisel poolel lebab pimestatud Paulus. Perutav hobune, hirmunud teekaaslased, Jeesuse peopesast kiirgav valgusekimp, kõik rõhutab siin hetke erakordsust. Taevase väe kujutamisel on Michelangelo siin hülgamas renessansi kunstiideaale. Kindlasti võib seda stseeni pidada juba baroki avamänguks.

Michelangelo. Püha Pauluse pööramine. Vatikani lossi Pauluse kabel, Rooma.

Caravaggio maalil “Püha Pauluse usupööramine” (originaal on Santa Maria del Popolo kirikus Roomas) on vaid kolm tegelast – hobune, teener ja maas lebav Saulus (Paulus). Sellele kunstnikule nii omane “kusagilt tulev valgus” on ka selle maali üks peamisi komponente. Heleda-tumeda käsitluse suurmeistrina üllatab Caravaggio meid ka sellega, et usulise temaatika kirjeldamisel on ta ääretult realistlik, võiks isegi öelda naturalistlik. Tema vastased (tol ajal valitses Itaalias peenutsev manerism) hüüdsid teda “maalikunsti valekristuseks” ja “mustade jalgade maalijaks”.

Väga tihti on kunstnikud kujutanud Paulust koos Peetrusega. Tegutsesid ju need kaks suurt misjonäri käsikäes juba Jeruusalemmas, elu lõpul Roomas, kus nad ka enam-vähem ühel ajal surma leidsid ning kuhu mõlemad on ka maetud. Kuulsaima seesuguse kaksikportree autoriks on kreeka päritoluga hispaania kunstnik **El Greco** (1541–1614). Sellel Ermitaažis asuval teosel (meie ülevaates esimesel reproduktsioonil) näeme kahte suurt kirikumeest filosoofidena, keda on küll räsitud eluraskused, kuid kes on veendunud kunagi nooruses tehtud valikus. Teosel puudub El Grecole nii omane hüplev rahutus. Pigem loeme mõlema usumehe ilmest ääretut nukrust ja hingevalu.

Peeter-Pauli katedraal Peterburis.

Kristlikes maades on palju kirikuid pühitsetud Peetrusele ja Paulusele eraldi, kuid väga tihti ka mõlemale koos. Eestis on Pauluse kirik Tartus, Rakveres, Viljandis ja Hanilas. Tallinna vanalinnas (Vene tn. 18) paikneva katoliiklik kiriku nimi on **Peeter-Pauli kirik**. Kaarma kirik Saaremaal on samuti pühitsetud nii Peetrusele kui ka Paulusele. Mõlemale usumehele on pühendatud ka Peterburi linna häll Zajatši (Jänese) saarel – **Peeter-Pauli kindlus**. Selle kindluse kirikusse – **Peeter-Pauli katedraali** on maetud Vene keisrid alates linna rajajast Peeter I-st. Mõne aasta eest maeti siia ümber ka viimase, bolševike (enamlaste) poolt mõrvatud Vene keisri Nikolai II ning tema pereliikmete maised jäänused. Pühamu arhitektuur esindab itaalia barokki (arhitekt Domenico Trezzini). Kasulik on ka teada, et Peterburi linnale anti nimi mitte linna asutaja Peeter I, vaid apostel Peetruse nime järgi.

¹**Ostia** – meresadam Tiberi jõe suudmealal 27 km Roomast; arheoloogid on suure osa antiiksest linnast välja kaevanud

²**frontoon** – kolmnurkne katuseviil

MÕTLE VÕI UURI JÄRELE!

1. Paulus ei olnud apostel. Ehk ei tohiks me teda nii kutsuda? Põhjenda.

2. Kuidas kutsuti apostel Paulust enne kristlaseks saamist?
3. Millega tegeles apostel Paulus enne kristlaseks saamist?
4. Millist linna seostad apostel Pauluse kristlaseks saamisega? Millise maa pealinn on see tänapäeval?
5. Kus asub tänapäeval tuntuim pühamu, mis on pühendatud apostel Paulusele? Kes on selle pühamu arhitekt? Kas sellel pühamul on ka puudusi?
6. Miks oli apostel Paulusel kergem misjonitööd teha kui Peetrusel?
7. Millise märtrisurma läbi hukkus apostel Paulus? Kus see märtrisurm aset leidis?
8. Kus saab tänapäeval näha püha Pauluse hauda?
9. Miks käsitletakse apostel Paulust tihti koos Peetrusega?
10. Millise linna häll kannab mõlema apostli – Peetruse ja Pauluse nime?
11. Uues Testamendis on ka apostel Pauluse kirjatükke. Mis kirjatükid need on?
12. Kus asub Tallinnas Peetrusele ja Paulusele pühitsetud kirik? Mis kirik see on?
13. Kes oli Rooma keiser Peetruse ja Pauluse surma hetkel? Mida tead sellest keisrist?
14. Miks ei maetud viimane vene keiser (tsaar) Nikolai II kohe peale surma Peeter-Pauli katedraali?
15. Leia internetist näiteid kunstiteostest, mis kujutavad apostel Paulust kas üksinda või koos Peetrusega. Prindi reproduktsioonid välja, kleebi töövihikusse, varusta andmetega autori ja töö enda kohta.